

Karla – en kvinna av tusen kvinnor

Ett föredrag av Museichef Barbro Franckie och Museipedagog Karin Rydahl från Statarmuseet i Torup, som ligger ca 1 mil från Malmö vid Torup slott.

www.statarmuseet.se

Det fanns i Sverige som mest ca 250,000 statare, vanligast i södra Sverige och Södermanland. Det var stränga regler för statare enl. 1883 års lego-stadgar. Man anställdes på 1-årskontrakt per oktober kunde då bara flytta 1 gång per år, och lönen betalades i natura.

Statarens fru hade i princip mjölkningsplikt och det betydde att hon skulle mjölka ca 60 kor 3 ggr/dag med start 03.30 men lönen för henne betalades i kontanter. Ofta ingick en liten bostad i lönen, jordkällare och utedass. Lönen i natura var beräknad till 2 vuxna och 2 barn men statarfamiljen hade ofta 4-6 barn. Barnbegränsning fanns inte och det var t ex förbjudet att informera eller sälja preventivmedel 1910-1938. Skolstadgan kom 1842 men ofta fick barnen arbeta från 7 års ålder i stället för att gå i skolan – man behövde helt enkelt deras lön eller hjälp. Det förekom också barnauktioner där barnen auktionerades ut i socken till den som betalade minst för dem. Statarsystemet avskaffades 1944 men lagändringen trädde i kraft först i oktober 1945.

Legostadgan reglerade även *tjänstetvånget* fram till 1885. Det innebar att varje arbetsför person var skyldig att arbeta för sin försörjning om han inte kunde försörja sig på annat sätt. Fram till 1919 kunde även polishämtning ske om den anställde lämnat sin arbetsgivare innan kontraktsåret var över. Legostadgan avskaffades 1926

Statarmuseet

Barbro och Karin informerade om Statarmuseet, Sveriges första, som invigdes 1995. Det finns ca 150 olika Arbetarmuseer i Sverige.

På Torup finns bl. a.;

- Arbetarbiblioteksmuseum
- Djurpark med ko, häst, höns, kanin, tyvärr ingen skånsk Linderödsgris men ett vietnamesiskt hängbuksvin. Bikupor.
- Utställning om statarsystemet med info om bildning och fackligt engagemang
- Utställning om tvätt och tvagning
- Utställning om utvandring till Danmark och England
- "Månadens utställning"
- Pedagogisk verksamhet där man tar emot skolklasser och jobbar med jorden och lagar mat i köket – på gammalt sätt.
- Utedass på dispens
- Caféet är KRAV-certifierat
- Man har ett föremåls- och dokumentarkiv
- På www.samlingar.se kan du se föremål som museer publicerar på nätet
- Museet har publicerat tre böcker om statare; *Skånska statare och lantarbetare berättar*, *Statarna* (en bok för barn) och *Karla – en kvinna av tusen kvinnor*.

Ett råd är; Prata med dina barn och barnbarn nu om hur livet var när du växte upp! Det är mycket som förändras som vi själva inte tänker på.